

HOOFDSTUK 4 – CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Paragraaf 4.1: Conclusies

In dit hoofdstuk worden afsluitende conclusies getrokken en naar aanleiding van de analyse in het vorige hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan. Hoewel de vorm en de inhoud van de verscheidene projecten verschillen, is bij alle projecten het achterliggende idee dat er een hulpaanbod moet zijn voor ouders, die niet in staat zijn de omgangsregeling zelfstandig uit te voeren.

In de eerste plaats kan worden geconcludeerd dat de activiteiten met betrekking tot omgangsbegeleiding erg versnipperd waren en zijn, en dat er in het hele land geen enkele coördinatie is geweest. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat projecten op verschillende momenten, onafhankelijk van elkaar werden gestart, niet op elkaar werden afgestemd en de projecten ook weinig bekendheid buiten de directe organisatie genoten. Het BOR-project van Maastricht is hierop een uitzondering. Aangezien dit project het meest recent is en bovendien tot op heden nog loopt, zal Maastricht waarschijnlijk het project zijn, dat als voorbeeld voor nu te ontwikkelen initiatieven wordt gebruikt.

In de tweede plaats kan worden geconcludeerd dat alle projecten van oordeel waren dat ze succesvol zijn geweest. Zij zijn echter allen, met uitzondering van het BOR-project Maastricht, beëindigd bij een gebrek aan financiering.

Een derde conclusie is dat niet duidelijk is wie deze vorm van hulp moet aanbieden. Hier komt een interessante tegenstelling naar voren: hoewel de meeste stemmen opgaan om omgangsbegeleiding niet bij de Raad te plaatsen, is voornamelijk de Raad met begeleiding bezig. BOR-Maastricht is, zoals gezegd, een project dat succes heeft en waar ook landelijk bekendheid aan is en wordt gegeven. Dit staat op gespannen voet met de opvatting dat de Raad geen hulpverlener, maar een de rechter adviserend justitieel overheidsorgaan is.

Een vierde conclusie is dat er ook weinig van elkaar is geleerd. De uitgebreide rapporten van bijvoorbeeld BeO melden de intensieve bemoeienis of samenwerking met de Raad. De vraag is wat het nut is van al deze projecten en onderzoeken als hier vervolgens niets mee wordt gedaan. Feitelijk is er nog een aantal onduidelijkheden. Echter, in het kader van dit kortlopende onderzoek (3 maanden) is het, gelet op het feit dat de meeste projecten enkele jaren geleden werden uitgevoerd en beëindigd, onmogelijk om de toen bij de projecten betrokken personen op te sporen en nader te ondervragen over hun ervaringen.

Overigens spreken auteurs van bijna alle verslagen en rapporten de wens uit dat de methode die zij hebben ontwikkeld overdraagbaar is, zodat anderen van hun kennis kunnen profiteren.

Een laatste conclusie is helaas dat uit het onderzoek blijkt dat van al deze bewonderenswaardige initiatieven in de praktijk niets terecht is gekomen. De oorzaken hiervan zijn niet duidelijk. Opvallend is dat de uitvoerders van verschillende projecten in veel gevallen ook niet van projecten in andere steden afweten. In de volgende paragraaf worden aanbevelingen gedaan.

Paragraaf 4.2: Aanbevelingen

Paragraaf 4.2.1: Condities omgangsbegeleiding

Om de activiteiten niet allemaal los zand te laten zijn, moet omgangsbegeleiding niet meer in de vorm van projecten/experimenten worden aangeboden. Er kan worden geleerd van de ervaringen die nu zijn opgedaan. Mochten er nog te weinig cijfers zijn, dan kunnen projecten worden opgezet, maar dan moet wel structureel onderzoek en überhaupt onderzoek worden gedaan. Hiervoor zal financiering beschikbaar moeten zijn. Op dit moment kan er bij het ene district wel geld voor worden vrijgemaakt, bij de andere niet. Deze ongelijkheid zal moeten worden opgeheven.

Omgangsbegeleiding is in de projecten vanuit twee terreinen aangeboden, namelijk vanuit de Raad, en vanuit de vrijwillige hulpverlening door gezinsvoogdij-instellingen en maatschappelijk werk. Er is discussie over wie dit moet aanbieden. Hier zijn twee keuzes met hun eigen argumenten voor. Het vrijwillig kader heeft deze taak als hulpaanbod, aan de andere kant echter is het van belang dat ouders wel een zekere (justitiële) druk voelen. Een andere mogelijkheid is een compromis: de verwijzing kan plaatsvinden door de Raad (justitieel/verplicht kader), de feitelijke uitvoering kan geschieden door de instellingen voor vrijwillige hulpverlening.

Tenslotte is van belang, zodat in de toekomst wél van elkaars ervaringen kan worden geleerd, dat er enige coördinatie met betrekking tot omgangsbegeleiding is. Bij het inventariseren voor dit onderzoek is al gebleken dat niemand van elkaars activiteiten op de hoogte is, waardoor ook bepaalde zaken dubbel worden gedaan. Dit moet in de toekomst worden vermeden.

Paragraaf 4.2.2: Personeel bezetting

De begeleiding blijkt in de praktijk veel tijd te kosten. De maatschappelijk werkers zijn niet specifiek opgeleid voor begeleiding. Het inzetten van vrijwilligers maakt indruk op de ouders. Voor de uitvoering van het project is dit bovendien goedkoper. Omdat het werk in de praktijk zwaar blijkt te zijn, is het van belang dat de vrijwilligers goed zijn voorbereid en dus een goede training krijgen. Bovendien zal er eenheid moeten komen in de eisen die aan de vrijwilligers worden gesteld. Uit de projecten blijkt dat vrijwilligers voor de begeleiding prima geschikt zijn, een bepaalde opleiding hoeft dus geen eis te zijn. Een coördinator is van belang voor het begeleiden van de groep vrijwilligers en in het contact met de ouders.

Paragraaf 4.2.3: Aard en omvang van de geboden hulp

De praktische hulp is waar mensen behoefte aan hebben, dus deze vorm (halen en brengen en aanwezig zijn bij de omgang) kan worden gehandhaafd. Belangrijk is ook dat de hulp voor een beperkte periode wordt aangeboden. De periode van een half jaar die in elk project (behalve SJC) wordt gebruikt, is voor de ouders goed te overzien. Op het project van het Gooi na, is deze duur ook geschikt gebleken. Belangrijk is dat de ouders zich realiseren dat het hulpaanbod van tijdelijke aard is, omdat zij verantwoordelijk zijn voor een goede uitvoering van de omgangsregeling. Ook het afbouwen van de aanwezigheid van de begeleider helpt ouders bij het langzamerhand zelfstandig gaan uitvoeren van de omgangsregeling. De aangeboden hulp kan in deze vorm blijven worden aangeboden. Uit de projecten valt te leren dat de duur van de (begeleide) omgang niet langer dan een paar uur moet zijn. Langer dan een paar uur betekent een te zware belasting voor het kind.

Paragraaf 4.2.4: Waarborging belangen van het kind

Hoewel in alle rapporten het belang van het kind impliciet aanwezig is, is er weinig expliciet in de rapporten opgenomen. Feitelijk moet naar de ouders toe de nadruk worden gelegd op het feit dat de ouders ouders blijven, ook al zijn zij geen partners meer. Om hier de nadruk op te leggen, kunnen ouders structureel voor het eerste gesprek samen worden uitgenodigd.

Paragraaf 4.2.5: Resultaten en waardering

Er moet onderzoek gedaan worden als er omgangsbegeleiding plaats vindt. Hoewel de rapporten in algemene bewoordingen het project een aanwinst vinden, valt er van het succes weinig bewijs te vinden in de rapporten. Door het doen van onderzoek zal bovendien inzicht kunnen worden verkregen in de factoren die bijdragen aan een succesvolle beëindiging van de begeleiding, en dus ook in de oorzaken wanneer de begeleiding niet heeft geholpen. Tenslotte zal er structureel moeten worden gekeken hoe de uitvoering van de omgangsregeling verloopt na de begeleiding. Het spreekt voor zich dat dan ook moet worden bekeken hoe het kind de

begeleiding heeft ervaren. Een voorwaarde voor het onderzoek is dat bij het verzamelen van cijfermateriaal eenduidige criteria moeten worden gehanteerd, zodat de gegevens met elkaar kunnen worden vergeleken.